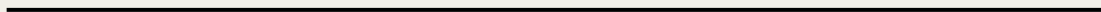

PRO-TEST LAB (2005 - en curs)

Cinema Lietuva (1968)

Cinema Lietuva (2006)

Des de la proclamació de la seva independència el 1990, Lituània s'ha vist atrapada en una voràgine de privatitzacions, promocions immobiliàries i demolicions. Com en el període d'apropiació de terres que va tenir lloc a l'Oest Llunyà o en l'època de la febre de l'or, els especuladors i magnats de la indústria immobiliària han unit forces amb els buròcrates municipals corruptes per reconstruir el país a un ritme delirant. L'únic motiu n'ha estat el benefici econòmic. El seu mètode és simple: explicar a la població que en l'economia de mercat tot s'hi val; convèncer-los que el capital és l'amo i senyor; recordar al poble que el fet que Lituània sembli una gran ciutat capitalista és la millor manera d'esborrar el passat soviètic... i aconseguir que el país atregui encara més inversions i promocions immobiliàries.

El canvi cultural i polític que va sacsejar Lituània i tot l'espai postsoviètic va rebre un cop inesperat a causa de l'aplicació ultraràpida d'una doctrina de xoc.¹ En el pas de l'economia planificada soviètica al sistema capitalista, les privatitzacions neoliberals i els efectes de la globalització combinats van adquirir la potència d'un còctel molotov. Avui, tothom estaria d'acord en el fet que «la independència no va portar la llibertat».² En l'espai postsoviètic, la llibertat i la modernització només s'entenen en clau de privatització i llibertat de mercat. El concepte de lliure mercat es fa servir com un imperatiu per garantir que els «tutors occidentals no se sentin decebuts».³ En poques paraules: tot un règim s'ha substituït per un altre. Aquesta totalitat ha es-

Cinema Pergale (1952)

Casino (2007)

Cinema Maskva (1975)

Centre comercial (2006)

Cinema Vilnius (1963)

Benetton (2006)

devingut una llei natural implementada per una nova institució ideològica: l'omnipresent Institut del Lliure Mercat,⁴ que exerceix una influència desproporcionada sobre el govern.

En aquest context, l'espai públic, els edificis emblemàtics, la vida cultural i l'opinió pública n'han estat les víctimes principals. Qui necessita un parc municipal quan el capitalisme salvatge ho envaeix tot? Sota l'antic règim soviètic, la idea d'espai públic es va introduir a través de les nocions d'arquitectura i urbanisme que van saber copsar la contemporaneïtat del moment en el període en què va regnar «el socialisme de rostres humà». ⁵ Les entitats culturals, els equipaments recreatius i esportius i els espais de reunió i socialització es planificaven al centre de la ciutat. Avui tot el seu valor i la seva utilitat estètica, els exemples d'arquitectura soviètica es consideren monuments abandonats que només serveixen per commemorar la ideologia comunista.

N'hi havia que menyspreaven l'arquitectura soviètica i la modernitat i que només volien viure l'experiència de les sales multicinema. Eren els mateixos que consideraven que les places públiques eren una deformació que afectava les zones històriques de la ciutat. De sobte, l'ideal de les infraestructures modernes soviètiques i el seu concepte d'espai públic es van reconstituir en una idealització de l'espai privatitzat i tancat. No cal defensar la modernitat ni caure en una visió nostàlgica i romàntica del passat per examinar les premisses ideològiques que l'han substituït, és a dir, la retòrica destructiva del moment actual.

Durant el període soviètic, el cinema era un fet essencial en la vida cultural del país i es construïen grans sales de cinema al centre de moltes ciutats lituanes.⁶ Aquests cinemes tenien un paper important com a llocs de reunió pública. Després de la independència, a mesura que les estructures soviètiques s'anaven esfondrant, les sales de cinema es van convertir en objectiu per al mercat immobiliari. En poc temps l'empresa privada va aconseguir apoderar-se i destruir gairebé tots els cinemes de Vílnius i els va convertir en apartaments, supermercats, casinos i centres comercials.

Van desaparèixer més de vint cinemes, fins i tot sales amb tant de renom com l'Ausra (Alba), el Zvaigzde (Estrella), l'Spalis (Octubre), el Pionierius (Pioner), el

Pergale (Victòria), el Tevyne (Pàtria), el Kronika (Noticari), l'Aidas (Eco), el Planeta, el Neris, el Vingis, el Lazdynai, el Vílnius i el Maskva (Moscou). Per substituir-los, i reproduint la trista dinàmica de tantes ciutats d'arreu del món, es van construir dos enormes multicines: el Coca-Cola Plaza i els cinemes Akropolis als afores de la ciutat. Aquest darrer, que forma part del centre comercial més gran de Lituània, és un exemple de la proliferació d'aquests centres en el país. Amb els multicines van arribar les pel·lícules de Hollywood i, en conseqüència, la destrucció de l'espai cinematogràfic va comportar el final de la programació de cinema independent.

És molt significatiu que l'últim cinema que es va privatitzar i destruir en l'última dècada es digués com el país: Lietuva.

«Quedem al Lietuva»

D'entre totes les batalles perdudes de la privatització, el Lietuva s'ha convertit en un punt de referència bàsic. El Lietuva es va construir el 1965 com a obra característica de l'arquitectura soviètica moderna i aviat es va convertir en el cinema més gran del país, amb més de mil butaques i una pantalla de 200 metres quadrats, que ofería una imatge excel·lent. Va ser la seu del Festival de Cinema de Vílnius i, com a tal, va tenir un paper crucial en l'imaginari de tota una generació. El seu nom, Lietuva, és també un símbol de la identitat nacional, ja que mai no va tenir connotacions soviètiques (és a dir, no se'l va anomenar com «el cinema de la República Soviètica de Lituània»). Durant l'ocupació soviètica dir-li a algú: «quedem al Lietuva» tenia el seu què. Davant del cinema una enorme plaça pública ofería un espai ideal per reunir-se, discutir, xerrar o simplement passar l'estona.

El 2002 les autoritats municipals de Vílnius van vendre discretament el cinema a una promotora immobiliària privada amb el compromís que havia de seguir funcionant com a cinema durant un període de tres anys.⁷ Aquest termini va acabar l'1 de juliol de 2005. ¿No és estrany que en tots aquests anys no s'alcés cap veu de protesta a Lituània? Per què la gent no va dir res i es va quedar tan tranquil·la, durant aquest període de canvis? Per què no hi ha hagut cap protesta des dels anys de «la revolució cantada»?⁸

Lietuva. Exhaurides les localitats

Quan era nena m'agradava anar a aquest cine. Em semblava tan gran, tan modern, tan interessant! Hi havia una cafeteria, on sempre demanava el meu batut preferit. L'enorme façana podria explicar mil històries sobre l'incommensurable optimisme soviètic, la gran utopia.

La paraula *Lietuva* a la façana semblava ofensiva en l'època soviètica. Com un senyal en un pas fronterer o un control de duana, marcava l'entrada a un món prohibit, on vivien Fellini, Antonioni, Visconti, Godard, Kieslovski, Tarkovski i fins i tot Buñuel.

Només a través del cine podies veure l'altra cultura, l'occidental. El cinema era una mena de pont, un enllaç entre les dues realitats.

També hi havia un planetari a prop del cine, on els professors ens portaven a contemplar l'esfera celestial. Sèiem en la foscor i

miràvem girar els planetes. Com en el cine. Semblava que podies tocar la lluna, fregar-ne la pell amb la mà. El planetari i el cine alhora. Eren com un fàbrica de somnis. El cosmos i el cine. Dues grans passions soviètiques. Un pont entre dos sistemes on convergien el comunisme i el capitalisme.

Sempre hi havia molta gent a la plaça davant del cine. Feien cua per comprar les entrades del matí al vespre. Entrades per a què?

El cine era important perquè creava la il·lusió que les coses anaven molt millor en un altre lloc. O que tot acabaria bé. O...

La plaça que hi havia davant del cine era un lloc popular per a les primeres cites. Com els ponts elegits per als suïcidis, les lamentacions i les tombes dels poetes, era un lloc amb bona aura.

Tot plegat va passar molt de pressa... No sé quan es va vendre. Ni tan sols em vaig adonar que els cines anaven desapareixent. Es van privatitzar

Trobada de participants (2005)

Es podria dir que les pràctiques culturals, urbanes i activistes que reivindiquen la protesta, la recuperació de l'espai públic, provenen de la tradició cultural democràtica occidental. El passat repressiu de la Unió Soviètica simplement va esborrar aquestes activitats de la memòria del poble. Ara, el discurs de la protesta ja no és possible. Protestar significa mirar enrere, enyorar un passat que remet a l'estalinisme i a la repressió massiva que portava directament al Gulag. Per això, en l'espai postsoviètic la noció de protesta i la ideologia d'esquerres tenen un significat negatiu.⁹

El conformisme neoliberal evita la discrepància i, alhora, l'explota. Encara que l'Estat i les forces del mercat en general impedeixen la protesta, la democràcia es basa en el conflicte i antagonisme, no en el consens. Potser el que tenim aquí és una simulació de democràcia que nega l'antagonisme. En aquest context és molt difícil parlar de protesta.

Si la protesta és impossible, si la resistència és inimaginable, ¿quina mena d'estratègia artística es podria utilitzar per generar algun tipus de protesta? I si no hi ha protesta, ¿podem provocar-la o incitar-la d'alguna manera? Com podem accedir a les contradiccions que s'amaguen en un espai determinat?¹⁰

Programa d'entrevistes amb polítics (2005)

Cap a l'acció col·lectiva

El març de 2005, l'antiga taquilla del cinema Lietuva de Víliaus va ser ocupada i convertida en un laboratori que convidava el ciutadà a proposar diferents escenaris de protesta, tant per moure a l'acció com per fer-la possible. Tot i que el punt de partida va ser un estudi sobre la destrucció del cinema Lietuva –l'edifici d'arquitectura soviètica moderna més gran de Lituània–, es va convertir en un espai i un arxiu de diverses formes de protesta (i accions legals) contra la privatització corporativa de l'espai públic.

Programa d'entrevistes amb arquitectes (2005)

Podríem dir que la pràctica artística hauria de reflectir els canvis. Tot i que la qüestió que caldria plantejar, un cop més, és com aquesta pràctica hauria de contribuir al canvi. ¿És possible crear des de l'àmbit artístic una manifestació que no es limiti a analitzar o reflectir el canvi, sinó que el generi? Com s'organitza la capacitat d'instigar-lo?¹¹

Acció amb pancartes d'exhaurides les localitats (2005)

en un tres i no res. Quan era petita, hi havia moltes sales de cinema a Vîlnius, potser unes vint. Vîlnius era la ciutat dels cinemes. Dziga Vertov, Ladislav Starevitx, Werner Herzog, Sartre, Greimas. La ciutat de les estructures i dels cines. Si Mekas no hagués marxat a Occident, ara parlaria de Vîlnius i no de Nova York.

Va ser un moment difícil per al cine. Després de la caiguda del mur de Berlín, també es van començar a enderrocar els cines. En tot aquell temps ningú no va dir res. Ningú no se'n va adonar. Tothom estava massa encaparrat en les seves coses. És normal. Competitivitat. Rebutgem el passat. Ens acostem al mercat lliure. Lluita per la supervivència. Intent d'adaptació. Al final... desconfiança mútua.

La protesta no és possible. A Lituània, no hi ha protestes com a França. Potser és una trista seqüela de l'ocupació?

La gran eufòria després de recuperar la independència. Avui som lliures

i ningú no ens obliga a anar a una manifestació. No com en el passat recent. La nostra elecció és lliure. Per fi tenim la possibilitat d'escollir.

Per fi no estem obligats a protestar. Per fi no hem d'anar a cap manifestació. Avui a ningú no li agrada l'arquitectura soviètica. Porta records tristos i fins i tot dolorosos de l'imperi. Aquesta arquitectura: formigó, parets opressives, monstres de color gris. Parets extremadament gruixudes. Ara només són espectres que s'han de bandejar de la ciutat. Com el que va passar amb els monuments durant la ideologia soviètica.

M'agraden els gratacels i tot el que és nou. Havia sentit a dir que volien enderrocar el cine i que s'havia format un col·lectiu per salvar-lo. D'entrada, era una mica escèptica, com la majoria dels meus coneguts.

«Uneix-t'hi, participa-hi, ofereix les teves idees per a la protesta.»

El *Pro-test Lab* s'orienta a la producció i participació col·lectives amb la intenció de crear una comunitat que activi la imaginació cultural i política. Els ciutadans de Vílnius que participen en el *Pro-test Lab* provenen de diferents comunitats i grups socials, moltes vegades oposats: vells i joves, estudiants i pensionistes, intel·lectuals i treballadors, però tots intenten imaginar quina mena de protesta positiva es podria dur a terme. A partir de la unió de dos termes, *-pro* i *-test-*, en una sola paraula, han generat una nova identitat per a aquest lloc, i alhora han creat un espai per posar a prova el potencial de la protesta.

Al començament, es va organitzar un fòrum a través d'una llista de correu,¹² en el qual es programaven debats i espais per buscar formes i formats contemporanis de desobediència contra l'escenari d'un sistema únic. Alhora l'espai es va obrir al conflicte, quan petits grups d'estudiants d'arquitectura, activistes del partit ecologista, anarquistes, músics, alumnes de l'escola de cinema i televisió, dibuixants de còmic, directors i productors de cinema, estudiants de teatre, membres del partit socialdemòcrata, líders de la comunitat i vianants que hi passaven casualment s'enfrontaven entre si, col·laboraven, discutien i s'acceptaven. Era un espai per reunir-se i cometre errors, no un lloc de consens, sinó de producció.

L'arxiu del *Pro-test Lab*

El *Pro-test Lab* és un projecte artístic que gestiona una col·lecció d'imatges i materials complementaris, i les re-

lacions que es generen en les accions de protesta. L'arxiu classifica els intents d'escenificar una plataforma autònoma per a l'acció a través d'un projecte artístic que pot penetrar en la realitat a través d'actes polítics. Això es fa dins i fora del món artístic tenint en compte alhora la tensió que genera aquesta mena de relació.

El *Pro-test Lab* ha estat una eina d'enregistrament i gradualment ha anat creant una identitat i un escenari per a l'espai i l'arxiu. Reprenent el model inicial de la càmera dels germans Lumière, que tenia una doble funció (filmar i projectar), s'han generat accions i s'han enregistrat diverses formes de protesta. L'arxiu captura la protesta, que s'acumula i s'enriqueix, però tanmateix es manté sense identificar, sense veu, sempre a la recerca d'un format i una manera d'expressar-se. S'ha convertit en un punt de referència que transforma les afirmacions artístiques en resistència política

L'arxiu es construeix a través dels esdeveniments artístics que s'escenifiquen en forma de campanya per reclamar l'espai públic. La voluntat és estimular el debat fruit del conflicte entre privatització i espai públic, art i ètica, activisme i producció. A partir d'un projecte artístic que examina l'energia que genera el costat productiu de la protesta, el *Pro-test Lab* arxiva totes les possibilitats de protesta impossible contra la privatització de l'espai públic.¹³

Amb aquestes paraules un grup de joves utòpics convidaven tothom a protestar. Estudiants, ecologistes, artistes, persones que l'únic que volien era divertir-se.

Joves espigats que gaudien d'una llibertat acabada de conquerir. Tipus estranys que no feien res però que esperaven el seu minut de glòria. Exhibicionistes que experimentaven una mena de satisfacció sexual quan lluitaven per la veritat.

No em veia com la persona adequada per a aquest tipus d'acció.

És clar, la majoria els consideraven uns *frikis*. Però tenien gràcia.

Cada dia quan anava a treballar veia els joves reunits a prop del cine. Jugaven al Monopoli al carrer. Posaven en venda la ciutat. Tothom que jugava podia comprar-se la catedral o l'ajuntament de Vïlnius. Ser ric sempre és bo.

M'hi vaig apuntar. Tothom estava submergit en una mena d'entusiasme col·lectiu. M'hi vaig sentir solidària. Junts vam organitzar uns quants actes. Molts actes.

Algú va portar un rotlle antic de paper de paret. Vam fer uns cartells enormes on vam escriure *Parduota* («exhaurides les localitats») amb lletres molt grosses.

El diumenge a les set del matí em vaig trobar amb una gent que encara no coneixia i vam posar-nos a enganxar cartells d'*exhaurides les*

localitats als ponts de Vïlnius. Vaig caminar pels carrers de la ciutat cridant: «exhaurides les localitats!»

Em va sorprendre que vingués tanta gent a defensar el Lietuva. Xerraven, ballaven, bevien i fumaven, cuinaven, passaven l'estona plegats. Aleshores em vaig adonar que el que simplement volien era identificar el seu lloc. Aquell lloc era important per a ells perquè era seu. Era el lloc que ells havien creat. El lloc on passaven l'estona.

Què era jo? ¿Una observadora o una participant? ¿Participava en aquesta acció com a col·laboradora?

Va ser molt interessant entendre què pensaven els altres. Quines eren les seves intencions? Per què no n'he sentit la veu fins ara? Per què abans, quan encara es podia canviar alguna cosa, no havien dit res?

Ara no estem al 1968 i el Lietuva és a Lituània. Aquí la protesta es considera un esperit maligne, un dimoni, tot i que no és negre sinó vermell. I en comptes de banyes, porta la faç i el martell.

Sóc escèptica. Realista. Adulta. No protestaria contra Bush. Vull seguretat per al meu petit país.

De tota manera, les coses no es poden canviar. Per més que fem bordar els gossos, res no canvia. Vam organitzar una acció amb gossos a prop del cine.

El Lietuva es tirarà a terra; ho sap tothom. Ara aquest edifici està

Del projecte artístic al procés jurídicopolític

Des del principi es va fer evident que l'eficàcia pública del *Pro-test Lab* dependria de la seva notorietat en els mitjans de comunicació dominants. A Lituània –i arreu del món– els mitjans de comunicació populars prescindeixen cada cop més del comentari de notícies d'actualitat i dels reportatges en profunditat d'un tema. Calia una estratègia per actuar sobre els mitjans i aconseguir que fessin una interpretació positiva –i constant– d'un projecte essencialment contestatari. El *Pro-test Lab* havia de garantir que els mitjans rebessin periòdicament un material atractiu i innovador des del punt de vista informatiu, de manera que es van dur a terme una sèrie d'actes, manipulats de forma obertament populista, per tal de mantenir el projecte en un estat constant d'animació i publicitat. (El cas contrari també funciona: els promotors immobiliaris i els polítics neoliberals oculten informació quan no publiquen un comunicat de premsa o no penegen una informació a la seva pàgina web.)

Internet s'ha convertit en una autèntica font de notícies i històries que s'originen al ciberespai i després es difonen en la premsa escrita i la televisió, de manera que també es van fer esforços per mantenir una informació electrònica s'actualitzaven sobre els esdeveniments que tenien lloc al *Pro-test Lab*. I s'intervenien sense parar en xats d'Internet i s'actualitzaven els enllaços a altres llocs web i fòrums, com en el cas del debat sobre l'espai públic, que es va comentar en blocs d'altres portals. D'aquesta manera el *Pro-test Lab* es va anar construint una identitat a l'ombra en els debats públics que tenien lloc arreu. En un moment determinat es va tornar a publicar una entrevista en línia en diferents pàgines web i en alguns diaris, la qual cosa va encetar una àmplia difusió pública de les activitats.

La invitació a participar en l'exposició internacional *Populism*, que va tenir lloc a VÍlnius, Amsterdam, Frankfurt i Oslo, també va oferir una plataforma estratègica per al projecte. Sobretot, perquè el *Pro-test Lab*, com que apareixia en el marc d'una exposició (els mitjans de comunicació lituans sempre parlen d'artistes locals), es donaria a conèixer entre un públic internacional més ampli. L'arxiu del *Pro-test Lab* també s'ha presentat en diverses exposicions a Àustria, Itàlia, la República de Corea i Rússia. D'altra banda, es podien fer crides

a la solidaritat internacional, ja que la reconstrucció és un tema que suscita polèmica a tot Europa. A més, com en molts països petits, els executius, polítics i buròcrates lituans tenen un respecte desmesurat per l'opinió internacional, sobretot si representa una amenaça per a la futura entrada d'inversions estrangeres. I un gran volum d'inversions provenen de Noruega, els Països Baixos i Alemanya, on es presentava *Populism*.¹⁴

A mesura que van anar apareixent ressenyes als mitjans de comunicació digitals i tradicionals, van unir-se noves figures i activistes a la comunitat virtual específicament relacionada amb el projecte. Això es va fer evident el juny de 2006, quan vam convocar una reunió pública amb els agents culturals al Centre d'Art Contemporani (CAC) de VÍlnius i hi van assistir seixanta productors amb l'objectiu de donar la seva visió alternativa al cinema Lietuva, que va culminar amb un seminari d'una setmana de durada.¹⁵ Alhora, van començar a aparèixer opinions que acusaven el *Pro-test Lab* d'instrumentalitzar o convertir-se en «l'autoritat de la protesta», de «privatitzar-ne» el discurs i d'aprofitar el potencial de la xarxa amb pretensions purament egoïstes.

Al cap d'un mes, tal com prescriu la llei, els propietaris del Lietuva, situats al 17 Pylimo Street, van exposar públicament el pla previst per al cinema. A l'exterior de les oficines municipals van aparèixer diverses figures vestides de negre de dalt a baix amb una mena de burca, representades per un nou col·lectiu d'activistes associats al *Pro-test Lab*. A Lituània (un país essencialment monocultural), la visió d'una burca s'associa amb terroristes o agitadors islamistes, especialment un grup conegut com a *shakhidi* o «viudes negres» que va actuar primer a Afganistan i fa menys, a Txetxènia.¹⁶ El mes següent el moviment ciutadà *Per Lituània sense cometes* va adreçar una carta oberta als membres de la Comissió de Patrimoni de la Humanitat de la Unesco per denunciar que la remodelació del complex contravenia l'ordre de protecció del Patrimoni de la Humanitat de VÍlnius (el Lietuva està situat dins del perímetre de la zona declarada Patrimoni de la Humanitat).¹⁷ En canvi, el partit ecologista lituà, que se suposa que hauria de vetllar pels mateixos interessos, va rebutjar una acció de protesta que coincidia amb una manifestació pública (i autoritzada) del seu partit, argumentant que els situava en una posició compromesa.

del tot apagat i sense vida, un cos estrany, que prové d'un altre planeta.

Ha deixat de ser el centre d'atracció per convertir-se en un lloc gris. Ara els nou-rics hi construïran apartaments. Potser els assetjaran escenes de pel·lícules antigues, potser sentiran veus.

Treball molt. De vegades fins i tot els caps de setmana. Per a mi és important descansar. Recuperar-me. M'agrada relaxar-me. Però continuo buscant noves experiències. Noves emocions.

Em va agradar fer una defensa del Lituà. Va ser com fer vacances. Per compensar la meua feina de cada dia.

Vaig conèixer gent amb una altra manera de pensar. Per què fan el que fan? Cal actuar?

M'agrada sentir-me unida. Tenir una idea digna del teu esforç i per la qual valgui la pena lluitar. Sentir-se important i fer alguna cosa que

tingui sentit. Per desgràcia, ja no és possible.

La protesta es basa en una lògica diferent de la meua feina. Vaig tenir la possibilitat de ficar-me en la pell dels altres. Em vaig sentir com si fes alguna cosa prohibida. Alguna cosa il·legal, fora del comú. Aquella estranya excitació que sents quan travesses la línia del que està permès. Feia molt de temps que no la sentia. Potser des que feia campanya per anar al cine.

Sóc rebel? No, només és una màscara. Sóc una rebel de cap de setmana. Els divendres, després de la feina, és un bon moment. És una manera estranya de passar l'estona.

M'he fet meua aquesta protesta.

Lituà. Exhaustes les localitats, 2006
Guió basat en les opinions enviades a la llista de correu oberta amb motiu de Pro-test Lab.

El proper pas, i com a resultat del creixent suport públic que rebien les accions fetes fins aleshores, es va iniciar una petició pública, titulada *Per al cinema Lietuva i la seva política*, amb la intenció de presentar-la al govern i posar en marxa la promulgació de dues lleis: una per aconseguir una definició d'«espai públic» i l'altra per establir el que s'entenia per «interès públic».¹⁸ En un mes, 8.000 ciutadans van signar la petició i la van presentar al govern de la República de Lituània per a la seva futura deliberació.

En aquest punt, quan es van introduir en l'àmbit legislatiu nacional, les accions del *Pro-test Lab* van començar a explorar els límits d'un projecte artístic, amb la intenció de desafiar alhora les limitacions temporals del que generalment s'entén per obra d'art: una forma clarament definida i delimitada d'objecte i acció (relacionada amb les institucions estètiques). D'altra banda, això permetia, al mateix temps, qüestionar el tema de l'interès públic i qui n'era responsable a Lituània (si és que n'hi havia cap), ja que 8.000 signatures conformen un sector de votants o electors prou representatiu per influir en les eleccions públiques, tot i que fins a aquest moment, cap polític no s'havia associat al moviment. També es va iniciar un debat sobre què constitueix l'interès públic, qui té el dret de representar els interessos públics i el seu valor en relació amb els interessos privats.¹⁹ (El benefici i no el poble continua sent el mantra.) Per què, doncs, l'artista no podria ser un representant públic legítim?

Per Lituània sense cometes

El moviment *Per Lituània sense cometes* va engegar una campanya per escriure cartes obertes als accionistes i als membres del consell d'administració de la companyia que controlava el complex del Lietuva (per desviar l'atenció dels veritables propietaris del negoci). En aquest cas, l'espai privat equival a reclusió, ja que als empresaris no els interessa tocar la seva imatge política ni perjudicar la seva possible futura influència en temes relacionats amb l'àmbit públic. A banda, el seu afany per obtenir beneficis els força a mantenir l'estatus de l'espai públic lituà per

Amèrica ens ajudarà (2005)

poder-lo «vendre» al millor postor.²⁰

Des de l'octubre de 2006 fins al gener de 2007, la Comissió de Reclamacions del govern de la República de Lituània va considerar la petició presentada l'11 de juliol del moviment *Per Lituània sense cometes*. La Comissió va ordenar al Ministeri de Cultura que creés una subcomissió consultiva per tractar la naturalesa de l'espai públic i dels artefactes culturals, formada també per membres de *Per Lituània sense cometes*.²¹

En ple exercici dels seus drets com a ciutadans, el moviment *Per Lituània sense cometes* va presentar un requeriment al jutjat administratiu del districte de Vílnius per demanar una «revocació de responsabilitat de la Comissió d'Urbanisme del Districte de Vílnius per la compensació dels drets d'urbanització i la recerca del consens per al cinema Lietuva». El 8 de maig de 2007, els quatre principals membres del moviment van ser citats legalment davant del jutjat per presentar la seva proposta d'ajornar la urbanització del complex. En suport a aquesta petició, el *Pro-test Lab* va dur a terme una acció en el lloc dels fets, amb la intenció de valorar les repercussions de la llicència atorgada pel que fa a la grandària i demostrar fins a quin punt el nou edifici representava una greu intrusió, ja que obstaculitzaria les vistes de les cases del costat i faria desaparèixer la plaça i els carrers per on passaven milers de vianants cada dia. La ruta i els espais quotidians per anar de casa a la feina serien devorats per la bèstia de la promoció immobiliària.

En contrapartida, la promotora va demandar els qua-

tre principals dirigents del moviment davant del jutjat civil de districte per una pèrdua de negoci valorada en centenars de milers d'euros, ja que la promoció s'havia hagut d'aturar a l'espera del veredict del jutjat. I aquí és on es troba ara el procés, enmig d'una divisió legal: en una confrontació pública entre un Goliat comercial i un David format per ciutadans activistes.

El sistema polític i jurídic lituà està obligat a enfrontar-se al monstre i decidir entre la voluntat espacial de l'àgora o de l'atri, és a dir, determinar quina mena d'espai públic hi ha d'haver en un complex comercial. ¿L'espai públic és una zona per moure's i trobar-se sense imperatius comercials o és un espai per passejar necessàriament vinculat a les futures necessitats de consum? Aquest és un tema cada cop més candent per als ciutadans i els seus representants polítics a mesura que els edificis privats de vidre i acer, erigits en nom del consum, van assetjant el Parlament lituà i el monument als herois caiguts de la independència. Especialment perquè Vílnius estarà en el punt de mira quan sigui la capital europea de la cultura el 2009: un projecte amb rerefons polític que pretén impulsar la creativitat nacional i convertir-se en una celebració pública de la cultura nacional lituana. En cap cas no pot significar la destrucció de l'espai públic en nom de les forces de la privatització i el consum.

NOTES

1. Naomi Klein: *The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism*. Nova York: Metropolitan Books/ Henry Holt, 2007. Publicat en castellà: *La doctrina del shock. El auge del capitalismo del desastre*. Barcelona: Paidós, 2007.
2. Gayatri Chakravorty Spivak: *Subaltern Studies: Deconstructing Historiography*. Oxford: Oxford University Press, 1988.
3. Slavoj Žižek: «What Is To be Done (with Lenin)?», *These Times* (21 de gener de 2004).
4. Els estatuts de l'Institut del Lliure Mercat de Lituània estableixen clarament que la llibertat és el dret d'accés al mercat lliure, el dret de l'individu a la propietat privada i el dret del mercat a fixar valors.
5. «Un procés moderat de democratització i liberalisme polític que permet al Partit Comunista mantenir el seu poder real.»

(Wikipedia)

6. Des que Lenin va enviar els *trens d'agitació* (amb les pel·lícules de Dziga Vertov a bord) per fer propaganda de la revolució, el cinema es va considerar l'art més important de la Unió Soviètica. Com a conseqüència de la política comunista, però també de la fascinació personal de Stalin pel cinema, es van construir moltes sales per tot el país. Seria massa simple dir que els cinemes només van ser centres ideològics. Els que es van construir a Lituània van tenir un paper fonamental com a espais de reunió pública i foment de la identitat cultural.

7. El Lietuva va ser privatitzat per la companyia VP Market, una cadena nacional de supermercats. VP Market ha fet incursions en altres àmbits, com ara en la promoció immobiliària, el subministrament energètic, etc. El seu domini en el mercat dels Països Bàltics també s'estén a Bulgària i Romania.

8. «La revolució cantada és el nom amb què es designen els esdeveniments que van tenir lloc entre 1987 i 1990 i que van portar a la independència d'Estònia, Letònia i Lituània.» (Wikipedia)

9. Hem d'esmentar aquí que a Lituània tots els discursos d'esquerres tenen un fort regust d'estalinisme i recorden les manifestacions organitzades per l'Estat. Tanmateix, durant els darrers quinze anys no s'ha fet cap intent seriós de reintroduir el discurs d'esquerres a la política. Des del desmembrament de la Unió Soviètica, tots els comunistes del nucli dur es van convertir en capitalistes incondicionals. També havien estat capitalistes en el període soviètic, quan tenien els mateixos privilegis de què avui gaudeixen els funcionaris de la Unió Europea a Brussel·les. Un cop restablerta la independència, els excomunistes simplement van canviar el nom del seu partit perquè el PC es va declarar il·legal, com el Partit Nacionalsocialista alemany després de la Segona Guerra Mundial. Els comunistes es van convertir en socialdemòcrates. I els que no es van canviar el nom –els comunistes de debò, per dir-ho d'alguna manera– ara són a la presó.

10. L'espai sempre s'organitza simbòlicament, estructuralment i ideològicament i el que cal és revelar-ne les contradiccions ocultes.

11. Vam començar a discutir la idea de crear un model experimental per a la resistència la tardor i l'hivern de 2004 amb els comissaris de l'exposició *Populism*.

12. vilma@vilma.cc, en la qual van participar gairebé 200 persones.

13. Es van organitzar més de setanta actes en relació amb el *Pro-test Lab* des de l'abril de 2005.

14. Com a part del programa del *Pro-test Lab*, el 23 d'agost de 2005 es va dur a terme una connexió de televisió entre Vîlnius i Oslo organitzada per l'Office for Contemporary Art (OCA) en col·laboració amb Atelier Nord. Va unir artistes, arquitectes, activistes i polítics dels dos països per dur a terme un estudi comparatiu dels processos d'ennobliment a Noruega i Lituània

i la seva incidència en la privatització de l'espai públic.

15. El seminari, titulat *Bezpridel*, es va organitzar com a sessió de tres dies en la qual es va discutir la proposta de la Biennal de Gwangju de la comissària Cristina Ricupero. A l'hora de reflexionar sobre la noció «d'abundància a l'Àsia», es va considerar productiu analitzar les limitacions que emmarquen Àsia i Europa. Aquesta mena de reflexió sobre dues posicions és essencial en el context lituà i especialment a Vîlnius, ja que intenta resoldre els lligams històrics amb Àsia i articular-ne les relacions amb Europa occidental. Es té la idea que Europa constitueix en si mateixa una construcció constant de límits fronterers, mentre que Àsia és un continent sense fronteres, per la qual cosa podria anomenar-se *Bezpridel*, un terme rus de difícil traducció, que, a grans trets, significa «vés on vulguis».

16. Diverses figures vestides com a «viudes negres» de l'Islam (encara que no tots eren dones), amb el rostre ocult, tret dels ulls, van caminar pels carrers de la capital, van entrar en un gran supermercat i es van aturar a la font que hi ha al costat del Parlament. Al cap d'una hora d'haver passat per la font del Parlament, els serveis de seguretat van detenir els manifestants.

17. La petició a la Unesco, *Sobre la destrucció del patrimoni cultural i els espais culturals en un objecte del patrimoni cultural: el centre històric de Vîlnius* es va presentar en la 30 sessió de la comissió de Patrimoni de la Humanitat de la Unesco, que va tenir lloc a Vîlnius del 8 al 16 de juliol de 2006.

18. Una versió en lituà de la petició –<http://www.culture.lt/peticija/>– va ser signada per més de 8.000 ciutadans. Hi ha una versió en curs per expressar el suport internacional a: <http://www.culture.lt/petition>.

19. Aquest debat es va organitzar l'octubre de 2007 per la comissió de Llei i Ordre del Parlament en col·laboració amb l'Institut de Lliure Mercat per analitzar el decret que defineix la «defensa dels interessos públics». Es va arribar a la conclusió que «pel que fa als complexos processos econòmics i socials que solen tenir lloc a la societat, és difícil identificar l'interès públic i distingir-lo de l'interès privat o d'un grup marginal d'individus».

20. L'octubre de 2005, VP Market va vendre les seves accions del cinema Lietuva a la promotora immobiliària Rojaus Apartamentai (Paradise Apartments) i avui els propietaris del Lietuva són: Cinema Scotland, Peter Baker (president); M2Invest, Arthur Simonsen (vicepresident), Dalius Kaveckas, Amit Majithia i Per Moller (accionistes).

21. La comissió va decidir satisfer parcialment les demandes de la petició i va instar el govern a crear grups de treball en el Ministeri de Medi Ambient, incloent-hi una comissió per incoar una llei que definís l'espai públic dins del marc de l'«urbanisme territorial i el consens» i iniciar en el si del Ministeri de Cultura un estudi sobre els espais culturals en l'entorn urbà.

Pavelló lituà, 52 Biennal de Venècia (2007)

Fluxus East, Künstlerhaus Bethanien, Berlin (2007)

